

протягом усієї її історії була безписемною, тому норми звичаєвого права не були зафіксовані. Поряд зі звичаєм досить рано з'являється й інше джерело права – правила, встановлені царською владою. На великій території скіфської держави збереглися, звісно, групи населення, які жили за своїми законами.

Норми скіфського права захищали приватну власність на худобу, пересувні житла на візках, домашні речі, рабів. Верховна власність на землю належала царю, який установлював порядок користування пасовищами і землями [15.93].

Зобов'язальне право регулювало договірні відносини міни, дарування, купівлі – продажу та ін. Звичайно договори у скіфів стверджувалися клятвою. Правова регламентація зачіпала й данницькі відносини, відмова від сплати данини вважалася достатнім приводом для початку воєнних дій.

Шлюбно-сімейне право базувалося на принципах патріархату. Відлік родоводу проводився по чоловічій лінії. У сім'ї панував чоловік, практикувалося багатоженство. Старша дружина мала привілейоване становище. Після смерті чоловіка вдови переходили у складі майна до старшого брата померлого [13. 16].

Найнебезпечнішими у скіфів вважалися злочини проти царя: замах на життя правителя шляхом чаклування, непокоря царському наказу. Злочином вважалося і неправдиве записягання богам, відхід від віри. Усі названі злочини каралися смертю [6. 10].

Мали місце злочини проти власності (крадіжки, конокрадство тощо), проти осіб (убивство, перелюбство, образа), які найчастіше каралися смертною карою, відсіканням правої руки або вигнанням. Тривалий час зберігалася кривава помста.

Можна вважати, що справи про злочини, які не порушували основ царської влади і інтересів держави, розглядалися у порядку змагального процесу. Однак щодо найнебезпечніших злочинів провадився (примітивний) розшуковий процес.

Отже, у скіфів панував рабовласницький історичний тип держави та права. І ця державність була першою на території сучасної України, та, безперечно, вплинула на пращурів слов'ян, які жили в цей період. Тобто до Київської Русі вже жили на території державного утворення, і, можливо, враховували цей досвід під час створення своєї державності. Наприклад, багато елементів скіфської культури ми бачимо в культурі запорізьких козаків, так само, як форму державного управління (воєнну демократію).

Література

1. Брокгауз Ф.А., Ефрон И.А. *Енциклопедичний словник*. Т. 59. Видавничий центр "Терра", 1992
2. Геродот. *Історії в 9-ти книгах*. Кн. 4. – Л., 1972
3. Греков Б. *Скіфи*. Видавництво АН УРСР, К., 1947
4. Грушевський М.С. *Історія України – Русі у 10 томах*. Т. 1. – К., 1991
5. Кормич Л.І., Багацький В.В. *Історія України від найдавніших часів і до XXI століття*. Х.: ООО Одиссей, 2001
6. Кучильницький В.С., Настюк М.І., Тищик Б.Й. *Історія держави та права України*. - Львів, 1996
7. Мельюкова А.І. *Озброєння скіфів*. - М., 1961
8. Музиченко П.П. *Історія держави та права України*. –К.: Т-во "Знання", 2000
9. Мурзін В.Ю. *Історія скіфів*. М. - 1997
10. Полонська-Василенко Н. *Історія України: У 2 т. Т. 1. До середини XVII століття*. – К.: Либідь, 1993
11. Прохоров А.М. *Большая Советская Энциклопедия*. (В 30 томах) 23 т. – М.: Советская Энциклопедия, 1976
12. Смолій В.А. *Історія України*. – К., Альтернатива, 1997
13. Тацій В.Я., Рогожин А.Й. *Історія держави та права України*. У 2 т. Т. 1. – К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2000
14. Толочко П.П. *Давня історія України: У 2 кн. Кн.1*. – К.: Либідь, 1994
15. Хазанов А.М. *Социальная история скифов: Основные проблемы развития древних кочевников евразийских степей*. - М., 1975, с. 93

Д.Толкачов,

студент 1 курсу юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПРАВА ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ІУДЕЙСЬКОГО ВЕЛИКОГО СИНЕДРІОНУ

Політична форма іудейського народу являла собою *теократію*, яка набувала різних форм. Виразом державної єдності Іудеї стала *Велика Синагога* чи Кнезія як релігійно-родова колегія. Після повернення з Вавилонського полону (538 р. до н.е.) скликано було перше народне зібрання пророком Ездрую, членами якого були священики, левіти і начальники колін (відомі імена 83 членів Кнезії). Велика Синагога продовжувала існувати через всю історію іудейської держави і, незважаючи на відновлення царської влади, мала переважające значення. Біля 142 р. до н.е. вона із родового зібрання перетворилася в общинне і стала називатись **Синедріоном** (Synedrium, верховна влада).

З *Іудейським Великим Синедріоном*, як правило, пов'язується уявлення про нього, як про вищу *судову установу*. Це справедливо, якщо не заперечувати законодавчу і адміністративну діяльність Синедріону. Як судова установа Синедріон вирішував лише найважливіші справи, переважно загальнодержавного характеру.

Єрусалимський Синедріон був верховною *політичною установою*, якій належала і судова влада. Керівними особами були першосвященики, другу категорію членів Синедріону складали члени першосвященицьких сімей, третю – так звані книжники. Перші два класи були аристократичними, – третій – демократичний. Книжники належали до простого народу, інтереси якого вони завжди підтримували і захищали.

Час виникнення Синедріону прямо зазначається тільки в Талмуді. За його повідомленням, урядову колегію, владу якої успадкував прославлений Єрусалимський Синедріон, заснував Мойсей під час подорожувань по пустелі.

Історичне життя єврейського народу в період існування Синедріону було особливо нестійким. Від перського володарювання іудеї переходять під владу греків, спочатку Птолемеїв, потім Селевкідів, потім на деякий час утворюють самостійну державу при пануванні дому Асмонеїв, і, накінець, стають васалами Риму. І греки, і римляни мали свої принципи, якими вони керувались у своїх відносинах до підкорених народів і, крім того, властелини - царі, що слідували один за одним, мали різні уявлення про кращий спосіб управління іудеями. Тому євреям довелося випробувати на собі мало не всі форми міжнародних відносин. Відносно ж внутрішнього життя іудеїв за цей період, то його можна назвати найкипучішим в історії іудаїзму: утворюються школи, релігійні і політичні партії, йде швидкий розвиток корінних начал іудаїзму, розробляються релігійно-

моральні і правові питання і т.д. Все це, звичайно, не могло залишитись без впливу на установу, якій належало вище управління народом. Синедріону прийшлося зазнати перетворень, але, головним чином, зміни стосувались компетенції. Влада його то збільшувалась, то зменшувалась, то майже зовсім знищувалась.

Кількісний склад Синедріону. Число його членів визначається в Талмуді, але тут ми зустрічаємо деякі протиріччя, що дали привід вченим вказувати різні цифри членів Синедріону, або зовсім заперечувати талмудичні свідчення про це. Відомо, що Талмуд пов'язує Синедріон з так званою колегією 70 старійшин, заснованій Мойсеєм у пустелі. Мішна категорично заперечує: Великий Синедріон складався із 71. У Йосифа Флавія можна знайти підтвердження так званої Мойсеєвої колегії. Він називає цю колегію словом "герусія", тобто так, як позначався Синедріон на перших етапах його існування. Рабини, що стверджують безперервне існування Синедріону від часів Мойсея, разом з тим стверджують, що число членів Синедріону завжди рівнялось 71.

Важко допустити, що число членів Синедріону в усі часи було однаковим. З самого початку в його склад ввійшли найбільш знатні особи з духовної і світської аристократії, і треба думати, що число їх не було обмежено якоюсь нормою. Як право обрання, так і право виключення із числа членів належало самому Синедріону: він судив своїх членів і ніхто інший не мав на це повноважень.

Права і повноваження Великого Синедріону. В історії Синедріону можна побачити, що обсяг його повноважень то збільшувався, то зменшувався, відповідно до урядової програми чужоземних владик. За весь час свого існування Синедріон не втрачав наступних повноважень: права вищого адміністративного нагляду в справах церковних і права розслідування всіх важливих злочинів, що здійснювались іудеями, кримінальних і цивільних.

Законодавча влада Синедріону. Всі роз'яснення того чи іншого положення в Законах користувались великим авторитетом і набули значення обов'язкових постанов, з якими нижчі судді повинні рахуватися, як з юридичними нормами. З цього ясно, що Синедріон видавав закони і був не тільки адміністративним політичним органом, а і законодавчим, про що свідчить Талмуд.

Іудейські царі епохи Другого Храму видавали від свого імені закони для тих юридичних випадків, відносно яких в Мойсеєвому законодавстві не було ніяких визначень. А цар Ірод видавав навіть закони, що протирічили Законам П'ятикнижжя. Але укази царів мали лише тимчасове значення і не ввійшли в кодекс іудейського права. Напроти, визначення Великого Синедріону стали в усі часи законом для всіх іудеїв. Вони ретельно зберігались через передання одного покоління до іншого як усна традиція, поки не були систематизовані рабинами в кінці II ст.

Церковні права Синедріону. Ретельно оберігати священні книги, їх цілісність, не допускати вставок і змішання з книгами більш пізнього походження, не богодухновенними чи такими, походження і істинність яких вважались сумнівними, тобто, він оберігав канони священних книг. Синедріон слідував, щоб вчення канонічних книг сповідувалось всіма як єдино істинне вчення, щоб ніхто не наважився тлумачити їх чи вчити інакше, ніж вчать вони. Синедріон ретельно спостерігав за всіляким новим релігійним вченням, за всіма пропагандистами нових думок і засновниками релігійних сект. За свідченням Талмуда, Синедріон спостерігав за діяльністю пророків і народних спокутників.

Синедріон мав виключне право визначати календар свят і час святкування. В той час, за відсутністю точних астрономічних розрахунків, календар у євреїв вимагав робити кожен раз особливі визначення для кожного окремого свята.

Крім визначення часу святкування вже існуючих свят, Синедріон мав право встановлювати і дійсно встановлював нові свята. В синедріональний період буди введені деякі нові святкові дні, або як вони називались, "дні спогадів" – наприклад, День освячення Храму, День триумфу фарисеїв над саддукеями, День поставлення дров священниками та інші. Всі ці свята були введені за згодою і утвердженні Синедріоном. Цій установі належав вищий нагляд за самим храмом. Тільки з його дозволу могли бути запроваджені храмові будови. Відбувались вони зазвичай за рахунок храмової скарбниці, яка знаходилась у віданні Синедріону. Вона складалась із обов'язкового щорічного податку, що покладался на кожного єврея і його добровільних пожертвувань. Розмір податку і час сплати визначались Великим Синедріоном.

Адміністративна діяльність Синедріону простягалась не тільки на релігійні справи, але і на світські. В усіх повідомленнях Йосифа Флавія Синедріон уявляється саме органом політичної влади, а не духовної тільки. Про політичну діяльність Синедріону свідчать і книги Маккавейські і Талмуд. В давні часи першосвященники і князі уклали союз з іншими державами тільки з відома Синедріону. Навіть при римському пануванні, в період управління Іудеєю прокураторами, римляни вважали Синедріон представником влади єврейського народу і до нього звертались з розпорядженнями. Як представник держави, Синедріон являвся посередником між іноземними правителями і іудейським народом.

Такою є історія в загальних рисах відомого Єрусалимського Синедріону.

Література

1. Арфаксадов О. *Иерусалимский Синедріон*. - Казань, 1903
2. Лубський В.І. *Релігієзнавство*. – К.: Віл бор, 1997

О.Юхимюк,
аспірантка Львівського національного
університету імені Івана Франка

СЕРГІЙ ШЕЛУХІН – УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВНИК, ПОЛІТИК І ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

Сьогоднішні процеси державного та національно-культурного відродження українського народу породжують необхідність докладного і всебічного вивчення історії української інтелігенції, в тому числі в галузі юриспруденції. Сергій Шелухін відноситься до покоління українських юристів, які брали участь у визвольних змаганнях 1917-1920 рр. та в атмосфері боротьби і провокацій захищали інтереси українського народу.

Шелухін Сергій Павлович (1864-1938) – правник, громадський, політичний і педагогічний діяч, письменник. Закінчивши юридичний факультет Київського університету, служив у судовому відомстві на посадах слідчого, прокурора, члена окружного суду. Бурхливі революційні події початку ХХ ст. не залишили його байдужим до долі України та українського народу. В 1917 р. обраний головою Ревкому в Одесі, член Української Партії Соціалістів-Федералістів (УПСФ), у 1917–1918 рр. – член Української Центральної Ради (ЦР). 15.12.1917 р. Центральна Рада ухвалила закон про Генеральний Суд – найвищу судову інстанцію УНР, куди генеральним суддею був обраний і С. Шелухін.

Проте діяльність С. Шелухіна не обмежувалась здійсненням правосуддя. Він виступив одним з ініціаторів участі делегації ЦР в переговорах у Брест-Литовську з наданням їй повноважень для ведення переговорів від імені УНР.